

УДК 332.33

Агєєва І.В. к.е.н., доцент
Сурженко Н.В. к.е.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

ОРГАНІЗАЦІЯ РЕСУРСНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА В ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ

Анотація. Розглянуто сучасний стан та рівень виробництва зерна в Запорізькій області. Визначено, що ресурсне забезпечення являє собою взаємодію сукупностей факторів економічного та організаційного характеру.

Ключові слова: зерно, ресурсне забезпечення, організація, виробництво, економічна ефективність.

Аннотация. Рассмотрено современное состояние и уровень производства зерна в Запорожской области. Определено, что ресурсное обеспечение представляет собой взаимодействие совокупностей факторов экономического и организационного характера.

Ключевые слова: зерно, ресурсное обеспечение, организация, производство, экономическая эффективность.

Summary.

Statement of the problem. At the present stage of development of agriculture an important task is the production of grain. The development of grain production is conditioned to existing resourcing and the level of its effective use.

Results. The country is the most favorable natural and economic areas for growing crops. These regions include the Zaporozhe region. Regional potential agricultural area is not used to full capacity. In the period 2005-2012 observed fluctuations in the efficiency of grain production in the Zaporozhe region. By increasing the amount of proceeds from the sale of grain farms field emitted from the lower level of profitability. The decrease in grain production in recent years has significantly influenced the lack of logistical support. Available in the agricultural sector of machine-tractor fleet does not meet the requirements of today's industry. This is mostly obsolete and worn-out equipment. Investigated that farms for resource provision differ significantly. Companies with a high level and adequate resources to ensure the implementation of all have the ability to work. Companies from satisfactory, especially low-maintenance, because of limited resources are able to implement only certain components of the tool. Manufacturers are investing in a software component of organizational process that leads to the improvement of individual fragments of the process, not the technology as a whole. These measures affect the increase of efficiency of grain production.

Conclusions. Research informed choice of technology growing crops, taking into account the material - technical and financial support is an important factor in identifying reserves of the company. The need for strict adherence to manufacturing technology is based on the fact that each technology all necessary operations naturally affect the yield and provide a certain level of quality grown produce, or operations would be inappropriate. The quality of each transaction must be a high level to ensure that projected its influence on the final result.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку сільського господарства важливою задачею є виробництво зерна, яке має вирішальне значення для економіки країни. Розвиток зерновиробництва зумовлюється наявним ресурсним забезпеченням і рівнем його ефективного використання. Реальна оцінка забезпеченості ресурсами виробництва зерна дає можливість визначити напрями її оптимального ресурсного забезпечення для ефективного функціонування підкомплексу.

Наявність ресурсного забезпечення є важливою складовою підвищення ефективності і стабільності виробництва продукції. Але сьогодні забезпеченість технічними засобами складає лише 40% від науково-обґрунтованої технологічної потреби.

Тому виявлення можливостей підприємств, щодо підвищення ефективності виробництва зерна, за рахунок розвитку ресурсного потенціалу підприємства та стану його використання є актуальним.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідники завжди виявляли інтерес до проблеми ресурсного забезпечення сільськогосподарського виробництва та виробництва зерна зокрема. Вагомий внесок у дослідження цієї проблеми зробили провідні вчені: В.Г. Андрійчук, П.С. Березівський, Я.К. Білоусько, Г.М. Підлісецький, В.Л. Товстопят та інші.

Метою публікації є дослідження проблем з організації оптимального забезпечення ресурсами виробництва зерна в регіоні.

Виклад основного матеріалу. В країні є найбільш сприятливі природно-економічні райони для вирощування зернових культур. До таких регіонів можна віднести і Запорізьку область, в якій у 2012 році налічувалося 2233 тис. га сільськогосподарських угідь, у т.ч. ріллі – 1886 тис. га.

Природно-кліматичні умови Запорізької області та родючі землі сприяють вирощуванню всіх зернових культур і дають змогу отримувати високоякісне зерно. Але в останні роки спостерігається нестабільність розвитку зернової галузі, значні коливання посівних площ, урожайності і валових зборів(табл.1).

Таблиця 1

Динаміка посівних площ, урожайності і валового збору зернових культур у Запорізькій області (всі категорії господарств)

Роки		Показники		
		Площа посіву, тис.га	Валовий збір, тис. т	Урожайність, ц/га
2000		743,2	1150,1	15,5
2005		768,0	1806,4	23,5
2006		762,8	1762,0	23,1
2007		785,7	1241,4	15,8
2008		856,1	2780,1	32,5
2009		869,1	2131,0	24,5
2010		838,2	1905,0	22,7
2011		842,1	2193,2	26,0
2012		754,3	1196,3	15,9
2012р. у % до	2000р.	101,5	104,0	102,6
	2005р.	98,2	66,2	67,6

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики у Запорізькій області.

Як свідчать статистичні дані, регіональний потенціал сільського господарства області використовується не на повну потужність. У 2011 р. валовий збір обсягом 2193,2 тис. т на 90,7% перевищував рівень 2000 р. А у 2012 р. на 45,5 % менше аніж у 2011 р. Найбільше зерна в області за період дослідження було зібрано у 2008 р. – 2780,1 тис. т, що було досягнуто завдяки розширенню площі посіву зернових до 856,1 тис. га і росту їх урожайності до 32,5 ц/га.

Отже, дослідження виробництва зерна за 2000 р. у Запорізькій області дають підставу говорити про його стабілізацію і підвищення показників ефективності (табл.2). А в період 2005-2012 р.р. спостерігається коливання показників ефективності. При збільшенні обсягу виручки від реалізації зернових у 2011 р. проти 2000 р. в 6,3 рази сільськогосподарські підприємства Запорізької області спрацювали із нижчим рівнем рентабельності виробництва зерна – 22,5 %. Рентабельність продажу знизилася до – 18,4 %,

або на 8 пунктів при цьому прибуток від реалізації зернових становив 260387 тис. грн., що у порівнянні з 2000 р. на 200881,2 тис. грн. більше. За економічними результатами 2011 був найкращий рік за сім років нинішнього століття.

На зниження обсягів виробництва зерна в останні роки суттєво вплинуло недостатнє матеріально-технічне забезпечення. Наявний в аграрному секторі машинно-тракторний парк не відповідає сьогоdnішнім вимогам галузі. Це переважно морально застаріла та фізично зношена техніка. По-над 80 % основних технічних засобів експлуатується поза межами амортизаційного, а понад 60 % тракторів знаходиться в експлуатації більше 20 років. Проведені нами дослідження також показали, що рівень технічного забезпечення сільського господарства Запорізької області починаючи з середини 1990-х років почав стрімко погіршуватись, що видно з даних табл. 3.

Таблиця 2

**Показники економічної ефективності виробництва зерна у Запорізькій області
(по сільськогосподарським підприємствам)**

Показники	2000 р.	2005 р.	2008 р.	2009 р.	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2012р. у % до 2000 р.
Собівартість 1 ц, грн.	29,17	45,64	68,77	69,91	91,55	103,73	153,81	в 5,3р.
Ціна реалізації, грн./ц	40,67	40,83	72,7	73,63	101,5	127,11	152,76	в 3,8 р.
Виручено, всього, млн.грн.	225,52	343,36	437,3	1037,2	1081,9	1415,9	1295,1	в 5,7 р.
Прибуток, всього, млн.грн.	59,51	-4,06	23,65	52,52	106,06	260,4	-8,93	-
Прибуток 1 ц ре- алізованого зер- на, грн..	11,5	-4,81	3,93	3,72	9,95	23,38	-1,05	-
Маса прибутку на 1 га посіву, грн.	74,8	-9,08	52,21	60,4	126,5	309,2	-19,3	-
Рентабельність продажу, %	26,4	-1,17	5,4	5,6	9,8	18,4	-0,68	-
Рівень рентабе- льності виробни- цтва, %	39,9	-1,2	5,7	5,3	10,9	22,5	-0,7	-

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики у Запорізькій області.

Таблиця 3

**Показники навантаження на трактори та комбайни
в Запорізькій області (у сільськогосподарських підприємствах)**

Роки	Наявність на кінець року			Припадає площі, га		
	тракторів всіх ма- рок, тис.шт	зерно- збиральних комбай- нів,шт	кукурудзо- збираль- них,шт.	ріллі на 1 трактор	зернових без куку- рудзи на 1 комбайн	кукурудзи на зерно на 1 кукурудзо- збиральний комбайн
1991	23,2	4805	720	83	178	47
2000	13,7	2377	354	137	312	69
2005	9,9	2069	224	191	359	277
2008	9,0	2033	156	209	395	268
2009	8,6	1958	145	219	426	241
2010	8,5	1983	141	222	404	256
2011	8,5	2020	122	222	389	448
2012	7,3	1755	104	307	422	788
2012р. у % до: 1991р.	31,4	36,5	14,4	у 3,7р.	237,1	у 16,7 р.
2000р.	53,3	73,8	29,4	224,1	135,3	У 11,4р.

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики у Запорізькій області.

За 1991-2012 рр. чисельність тракторів у сільському господарстві області зменшилась 15,9 тис. одиниць, або на 68,6 %, відповідно навантаження площі ріллі в розрахунку на 1 трактор зросло у 3,7 рази. За цей же період чисельність зернозбиральних комбайнів в області скоротилася на 3050 одиниць, кукурудзозбиральних – 616 машин або, на 63,5% і 85,6%.

Про те, що сучасна база сільськогосподарських підприємств потребує зміцнення, як в кількісному, так і в якісному відношенні, свідчить і той факт, що в області з кожним роком погіршується показник енергозабезпеченості у сільському господарстві (табл.4).

Загальна сума енергетичних потужностей, які мали сільськогосподарські підприємства області на кінець 2012 року скоротилися порівняно з 1991 роком на 60,2%, а проти 2000 року – на 19,2%. Так за період, що досліджувався енергетична потужність на 100 га зменшилась на 194 кВт, що може негативно вплинути на технічну складову забезпечення виробництва зерна, оскільки технологічні процеси у вирощуванні зернових культур механізовані. Доведено, що найвищої рентабельності досягли підприємства, які мають більший рівень технічного забезпечення.

Таблиця 4

Енергозабезпеченість сільськогосподарських підприємств Запорізької області

Показники	Роки						2012 р. у % до:	
	1991	2000	2008	2009	2011	2012	1991	2000
Площа посіву сільськогосподарських культур, тис.га	1637,7	1425,2	1636,7	1598,1	1615,2	1589,8	97,1	111,5
Наявність енергетичних потужностей на кінець року, тис.кВт	5388	2654	1769	2154	2166	2144	39,8	80,8
Припадає енергетичних потужностей на 100 га, кВт	329	186	108	135	134	135	41,0	72,6

Джерело: розраховано за даними Головного управління статистики у Запорізької області.

Вирішення питань технічного забезпечення сільськогосподарських підприємств залежить переважно від їхнього фінансового стану. Тому для виконання основних технологічних операцій вони вимушені залучати сторонні організації. Виконані ними робіт в структурі витрат на виробництво продукції рослинництва становлять на рівні 15- 20%. Зростає кількість великих і дуже великих за розмірами землекористування сільськогосподарських підприємств, які мають сучасну техніку і використовують її у різних господарствах[3,с.101].

Вченими-економістами досліджено те, що внаслідок дії певних обставин, сільськогосподарські підприємства за ресурсним забезпеченням суттєво відрізняються, як між категоріями господарств, так і в кожній з них. Підприємства з високим та достатнім

рівнем ресурсного забезпечення мають можливість реалізації всіх робіт. Підприємства із задовільним, а особливо з низьким рівнем забезпечення, в силу обмеженості ресурсів спроможні реалізовувати лише певні складові функції. При чому вони змушені реалізовувати ті функції, які орієнтовані на найбільшу віддачу і швидке отримання результатів. Тобто виробники вкладають кошти в певну складову забезпечення організаційно-технологічного процесу, що приводить до покращення окремих фрагментів технологічного процесу, а не технології в цілому. Такі заходи впливають на підвищення ефективності виробництва зерна.

Слід зазначити, що виробництво зерна пов'язане з цілим рядом заходів, які залежать від діяльності підприємства. До таких факторів в першу чергу відносяться: науко-

во-обґрунтований вибір технології виробництва продукції, в умовах конкретного ресурсного забезпечення підприємства; організація якісного виконання технологічних процесів та операцій всього технологічного циклу виробництва для отримання якісного зерна.

Для вирішення проблеми ресурсного забезпечення аграрних підприємств з недостатнім фінансовим забезпеченням необхідна державна підтримка згідно обґрунтованих потреб. Відповідно до Законів України придбання ресурсів можливо за рахунок часткової компенсації складної сільськогосподарської техніки вітчизняного виробництва, довгострокових кредитів, державного лізинго-

вого фонду, кредити комерційних банків та власні кошти.

Висновки. Таким чином, науково обґрунтований вибір технологій вирощування зернових культур з врахуванням матеріально – технічного та фінансового забезпечення є важливим фактором виявлення резервів діяльності підприємства. Необхідність чіткого дотримання технології виробництва базується на тому, що в кожній технології всі передбачені операції природно впливають на врожайність і забезпечують певний рівень якості вирощеної продукції, інакше проведення операцій було б недоцільним. При цьому якість кожної операції повинна бути високого рівня, щоб забезпечити прогнозований її вплив на кінцевий результат.

Список літератури:

1. Білоусько Я.К. Тенденції і перспективи техніко-технологічного переоснащення сільського господарства /Я.К. Білоусько, В.Л. Товстопят //Агроінком.-2011.-№7-9.- С.132.
2. Матеріально-технічне забезпечення аграрної галузі / Моголова М.М., Білоусько Я.К., Підлісецький Г.М.//Економіка АПК.-2013.-№2.- С.61.
3. Петров В.М. Удосконалення технічного забезпечення сільського господарства /В.М. Петров //Економіка АПК.-2010.-№12.-С.98-102.